

Farsang

Vigadalmak és bolondozások ideje

Farsang időszakát éljük. Igaz, ebből a ma emberé már nem sokat tapasztal, a városiak szinte alig, a falvakban is csak néha-néha tartanak e szép időszakhoz kötődő bálokat. Nem úgy, mint mondjuk fél évszázaddal ezelőtt, amikor ha nem volt alkalom vigadni, hát teremtettek maguknak az emberek. Főleg az Érmelléken, ahol mindig szerették megadni a módját mindennek, ami onnan is eredt, hogy elszigetelt lápos, mocsaras tájegység volt. Megegett itt olyan időszak is, hogy akár hónapokig nem lehetett kievickélni egy-egy településről, főleg a nagyobb esőzések vagy olvadások idején. Ilyenkor a falvak közösségei megtalálták a módját, hogyan üssék el az időt, nem volt hiány a szórakozásban, bolondozásban, bálozásban. A lópüsti lakói nem szükkölködtek ötletekben farsang idején sem. Az volt csak a vigadalom! Hisz nem egy-két napig tartott, mint más ünnep, de majdnem két hónapig. Disznótorok, bálok, névesték, mind-mind megannyi alkalom volt kirúgni a hámból. Hisz egyszer van farsang, amikor mindent szabad, hát nem is fogták magukat vissza sem ifjak, sem idősek.

Maskara és vigadalom

A farsangi időszakhoz megannyi népszokás, hiedelem, időjósítás és vigadalom fűződik a Kárpát-medencében, ezen belül az Érmelléken is. Bár a karneválok több nemzet kultúrájában fel-

lelhetők, azonban olyan, mint amelyet a mi népünk őriz, párját ritkítja a világon.

A karácsonyhoz és az óévbúcsúztatóhoz fűződő hagyományok után máris itt van a vízkereszt, a báli szezon kezdete. A hagyományok szerint a farsangi mulatságok végén még a telet is elűzzük, utat nyitva ezzel a kikeletnek, az új élet fakadásának. A farsang és az azt követő böjti időszak tehát a tél végére is utal. Innen adódnak a farsangot bezáró napok: Gergely nap, hamvazószerda, virágvasárnap.

Köztudott, hogy a farsanghoz kapcsolódó zajos mulatságokat az ősi hiedelem hívta életre. Az emberek ugyanis azt hitték, hogy a tél utolsó napjaiban a Nap legyengül, és a gonosz szellemek életre kelnek. Vigalommal, alakoskodással, boszorkánybábu (kiszebábu) égetésével akarták elűzni őket.

A farsang ünnepéhez tehát számtalan népi hagyomány kapcsolódik. A párválasztás mellett az íratlan szabályok felrúgása és kigúnyolása volt a legélvezetesebb. Az álarcok és a maszkok viselése is erre vezethető vissza: a névtelenség, az „arctalanság” biztosította mindenki számára a féktelen mulatozást.

Bál, bál, bál!

A hamvazószerdát megelőző nap – húshagyókedd – a farsang utolsó napja, amikor még „gátlástalanul” lehet lakomázni, mulatni, bolondozni, mivel azután kezdődik a húsvétig tartó szigorú böjt. A szokások és

hiedelmek zömének szempontjából többnyire farsangvasárnap, farsanghétfő és húshagyókedd alkotta az igazi farsangot. A három zárónapot farsang farkának is nevezik. Ezek voltak a tulajdonképpeni mókázás igazi felszabadult napjai.

Éltes emberek mesélték, hogy a fiatalokat a farsangi időszakban nem is igen lehetett semmilyen munkára fogni a ház körül, mert folyton csak a mulatozáson, a bálozáson járt az eszük. De még nekik, idősebbeknek is – ismerték be –, hisz mit is tehettek volna a hosszú téli esteken, minthogy elkísérik a lányokat a bálba. Mert nehogy azt higgye már valaki, hogy a farsang csak egyetlen bálból állt! Szerveztek itt ilyeneket majd' minden két hétben – mondták. Muzsikusok akadtak bőven, az iparos otthon meg éppen megfelelt a célnak, de más helyeken is hamar kész volt hacacaré. Az idősebbek nem táncolni jártak, inkább a fiatalokban gyönyörködtek, vagy a lányokat gardírozták, mert az úgy volt szokás a régebbi időkben. A bálokban a legszebb jelmezt általában a lányoknak ítélték oda, de a legleleményesebb maskara is mindig díjat kapott. Néha fel se ismerte azt senki. Egészen a bál végéig, míg ki nem vetkőzött belőle. Volt oszt' kacagás! Kiváltképp, ha valaki olyat rejtett a gönc, akire nem is számítottak. Volt ott, aki sintérnek, volt, aki papnak, ördögnek, angyalnak maskarázta magát. Egyszer akadt egy bakkecskének öltözött ember is, nagy szarvakkal. Na arra mondták, hogy még a tél is elijed tőle.

A farsang és az egyház

A farsangot az egyház sokáig elítélte. A középkorban az ördög idejének

nevezték, mivel a gátlástalanság, a torkoskodás, szemérmetlen dolgokra való csábítás, egyszóval minden ördögi miskulancia belefért. Az 1700-as évek vége felé, amikor magyar földön is meghonosodtak a híres bálók, és királyi udvarokban is szabad utat engedtek az effajta vígasságoknak, az egyház is megenyhültni látszott e „féktelenségek” iránt. Divatba jöttek Európa-szerte a híres maszkabálók, karneválok, melyeket a mai napig is megtartanak.

Később már a farsangi időszakba belefért két neves egyházi ünnep is: Gyertyaszentelő Boldogasszony (február 2.), mely egyházi ünnepen egész esztendőre megszentelik a gyertyákat, melyeket az égiháborúk, lidércek, villámlások vagy isten haragja esetén a gonosz erők ellen használtak, de az utolsó kenet feladásakor is ezt helyezték a haldokló kezébe, és erről vettek lángot a ravatalhoz is.

Balázs napján (február 3.) is szenteltek gyertyát, a korai kereszténység mártír püspöke, Szent Balázs emlékére, ezeket a gyermekek torokfájásakor használták gyógyulásukért fohászokodva.

Min fognak mészázni?

Apáink, nagyapáink mindig azt mondogatták, mindent csak módjával. A szerzést is, azaz a munkát, mert nem jut idő az életre.

A vígasságnak tehát vége-hossza nem volt ebben az időszakban. Manapság nem is tudják felfogni az emberek, hogy így is lehetett élni. Mindegy volt, iparos ember, földműves, olyan szépen elszórakoztak... Nem kellett egymástól tartani. Legfeljebb a legények akasz-

kodtak össze egy-egy leány miatt, de nagy szó volt az is, hetekig közszájon forgott az eset. Sajnálni valók a fiatalok. Nem lesznek emlékeik. Hisz manapság a multságok, olyan ízetlenek, fakók,

hamar felejthetők. Min fognak mélézni, ha eltelik az élet? – merengenek el az agg fejek a mai világ dolgain.

Sütő Éva

Az egy ereje, 2018, Siter, Románia